

TRICOLORUL NAȚIONAL. Introducere în simbolistica vexilologică

Dr., conf. cercet. **Vlad MISCHEVCA**

NATIONAL TRICOLOR. INTRODUCTION IN VEXILOLOGICAL SYMBOLISM

A retrospective view of the historical evolution of the tricolor flag was imperative at the end of 80's of the past century and it remains as currently today, because are heard voices that deny the right of citizens of Moldova to the Romanian national colors. The symbols in the history of human civilization in general, and the national State ones in particular, have held and have a particularly importance. The national symbols and symbolic culture have a high semiotic status. The spirituality of a nation is retained in its heraldic symbols.

The history of Romanian symbols conclusively confirms the thesis according to which, such as the treasury, the bases of national symbols consists from old elements gained from prenatal stage. The main function of the national symbols - the flag, the coat of arms, the hymn - had been and remain the ethnic strengthening, the unity and mobilization of the nation. Presenting summarily the Moldovan history of the tricolor, that of our flags (the typology and hierarchy flags) and of the national colors, we can conclude that the studying and the knowledge of the history of national state symbols, the flag and emblem, remains forward currently and necessary, because any nation's past, the glorious deeds of their ancestors include those heraldic symbols or signs that were painted on their flags and coats of arms.

Drumul cunoașterii lumii trece prin înțelegerea simbolurilor; a sensului lor ascuns.

Symbolismul medieval este un mijloc de asimilare intelectuală a realității. **A. Gurevici**

Scopul acestui articol este de a contribui și pe această cale – academică – la popularizarea **Zilei Drapelului de Stat – 27 aprilie** – sărbătoare instituită recent prin lege. Aceasta urmează să redea compatrioților noștri sentimentul civic, legat de unul dintre simbolurile identitare esențiale – *Tricolorul național*, românesc. Atribut și simbol al Patriei, *Tricolorul* reprezintă statul și expresia ființei noastre naționale.¹

¹ Vezi: Mischevca Vl. *Simbolurile Republicii Moldova, în Destin românesc*. Revistă de istorie și cultură. (Chișinău-București). 2001, (8) nr.1, p.97-119.

În condițiile în care Drapelul de Stat este contestat și batjocorit în Transnistria, fiind considerat până și la Chișinău de unii comuniști drept un „drapel fascist”, se impune să dezvăluim adevăratele lui semnificații istorice și naționale, să-l onorăm și să-l arborăm fără rețineri, pretutindeni! Fie că participăm la evenimente sportive, concerte sau la sărbătorile naționale, fie acasă, la serviciu sau când plecăm în străinătate, tricolorul național trebuie să ne fie nelipsit!

20 de ani reprezintă o perioadă suficientă pentru a privi evenimentele deja de pe poziția cercetătorului echidistant, cu o analiză și abordare a subiectului mai puțin politologică sau publicistică, punând accentele pe realizările și problemele simbolisticii naționale.² O privire retrospectivă a evoluției istorice a Drapelului Tricolor a fost imperativă la sfârșitul anilor '80 ai secolului trecut și tot atât de actuală rămâne astăzi, deoarece se mai aud voci care neagă dreptul cetățenilor Republicii Moldova la culorile naționale ale românilor.

Bătălia pentru Tricolorul național, declanșată de către intelectualitatea moldavă, s-a încununat, până la urmă, cu un succes răsunător la 27 aprilie 1990. Să ne amintim, că la acea dată RSSM se prezenta ca un stat butaforic, cu simboluri impuse sau, mai bine zis, inventate de pe un calapod străin – cel al imperiului sovietic...

Forța argumentului istoric a fost de o așa putere, încât nici măcar guvernarea PCRM (2001-2009) nu a îndrăznit să revizuiască Stema și Drapelul de Stat, chiar dacă a și încercat să atace dușmănește *Drapelul tricolor*, etichetându-l drept unul „străin”.

Cert este că Tricolorul nu a învrăjbit societatea și nu ne-a dezbinat. Un fals argument rămâne opinia celor de la Tiraspol și nu doar, precum că *Limba română* și *Drapelul național* ar fi fost factorii care au îndepărtat malurile Nistrului și au alimentat conflictul transnistrean.

„Omul este o ființă simbolică”

De la bun început remarcăm că în istoria civilizației umane simbolurile, în general, și cele național-statale, în special, au deținut și dețin un loc deosebit de important în viața societății și a indivizilor săi. Astfel, în istoriografia de specialitate, simbolurile sunt considerate expresie a culturii, ideilor și valorilor umane, întrucât „omul este o ființă simbolică, el trăind prin intermediul simbolurilor și grație lor”.³

Deși nu ne propunem scopul de a pune în

² Mischevca Vl., Negrei I. *Tricolorul și tradiția istorică*, în *Literatura și arta*, nr. 18, 3.05.1990, p.3.

³ Рубцов Н.Н. *Символ в искусстве и жизни: философские размышления*. – М., 1991, с. 147; Drîmba O. *Istoria culturii și civilizației*. Vol.III. – București, 1990, p. 654-658.

discuție probleme de ordin semiotic, totuși, pentru o mai bună înțelegere a simbolurilor heraldice și vexilologice, trebuie să precizăm următoarele: lumea se compune din semne și lucruri – *signa* și *res* – după cum spunea Sf. Augustin. Lucrurile adesea rămân a fi ascunse, omul sesizând doar aparențele, semnele, simbolurile lor.⁴

J.Lotman, notoriu specialist în domeniul studierii simbolisticii, sublinia faptul că memoria simbolului este întotdeauna mai veche decât memoria textului nesimbolic ce-l înconjoară.⁵ Filosoful german Hegel arăta că trebuie făcută distincția între **semnificația** și **expresia** simbolului. Prima fiind o reprezentare sau un obiect, indiferent care i-ar fi conținutul, iar cea de-a doua este o existență sensibilă sau o imagine oarecare.⁶

Determinarea și aprecierea contextului istoric al utilizării simbolului e întotdeauna o aprofundare în atmosfera general-culturală a epocii și vieții sociale, în „suflul vremii”, unde acesta obține propria existență. Simbolurile se deosebesc după forma lor: elementară sau complexă. Cele mai convenționale dintre ele sunt *simbolurile-înseamnă* (utilizate în matematică, astrologie, tehnică). La un nivel semantic superior se plasează *simbolurile-imagini*: cele de ordin religios, filosofic și, în primul rând, cele artistice.

Totodată, trebuie specificat că simbolurile elementare posedă o mai mare capacitate cultural-semantică, spre deosebire de cele complexe. Iată de ce *crucea*, *cercul*, *pentagrama* adesea transmit un mesaj mult mai profund decât o oarecare alegorie artistică.

În definitiv, simbolul constituie o entitate cu un sens socio-cultural, întrucât reprezintă o idee ce posedă, pe de o parte, determinabilitate, iar pe de alta – o infinitate potențială de sensuri noi. Esența simbolului este unitatea contrariilor: variabilitate și statornicie, formă și conținut, similar și deosebit, unic și general, mobil și imobil, concret și abstract, finit și infinit. Evidențiem și cele mai importante funcții ale simbolului: *cognitivă*, *adaptiv-reglatoare* și *comunicativ-informațională*.⁷

Simbolistica națională, ca și simbolistica culturii în general, posedă un statut înalt de semioticitate. Ea poate fi concepută ca o codificare originală, înțeleasă de către toți sau de majoritatea reprezentanților

⁴ Drîmba O. *Simbolismul medieval*, în *Academica. Revistă de știință, cultură și artă*. – București, 1990, nr.1, p.25.

⁵ Лотман Ю.М. *Символ в системе культуры // Труды по знаковым системам*. Т.21. – Тарту, 1987, с.11-12.

⁶ Hegel G.W.F. *Prelegeri de estetică*. Vol.I. – București, 1966, p. 312.

⁷ Рубцов Н.Н. *Символ в искусстве и жизни: философские размышления*. – М., 1991, с. 147.

unui anumit mediu etnocultural. Spiritualitatea unui popor se află tezurizată și în simbolurile sale heraldice. Fiind un fenomen ideologic, heraldica a devenit un mijloc specific de reflectare a unor realități politice, în interiorul cărora se făuresc noi simboluri și armerii.⁸

Cercetările de specialitate au demonstrat că dezvoltarea etnosocială a popoarelor din Europa Centrală poate fi divizată în două mari etape istorice: *prenațională* și *națională* (considerându-se că formarea națiunilor începe din a doua jumătate a sec. al XVIII-lea).⁹ Odată cu constituirea și consolidarea conștiinței naționale și a deosebirii etnice față de alte popoare creștine, ideile comunității religioase au fost depășite, fiind înlocuite cu principiile naționale. Astfel, în ceea ce privește Țările Române, către sfârșitul sec. al XVIII-lea are loc trecerea de la „conștiința ortodoxă” la „conștiința națională”.¹⁰ „Veni o vreme, menționa N.Iorga, când românul de la Dunăre fu în stare să prețuiască nemărginitul folos al doctrinei naționale care se formase între frații săi mai luminați de dincolo de munți. Unitatea culturală a neamului românesc fu restabilită”.¹¹

De altfel, în procesul sinuos al eliberării de sub dominația otomană, sub pericolul iminent al expansiunii țariste și habsburgice, simbolurilor naționale le-au revenit un rol deosebit, ele aflându-se în prima linie a emancipării românilor pe parcursul sec. al XIX-lea (manifestându-se plener în timpul revoluției pașoptiste, în perioada Unirii Principatelor și a dobândirii independenței României), păstrându-și ulterior importanța mai ales în perioadele de cotitură: anii 1917-1918 și 1989-1991.

Încă în etapa *prenațională*, în memoria și tradiția neamului românesc de la est de Carpați s-au format simboluri fie sub formă populară (cum ar fi legendarul Dragoș, Descălecătorul), fie ca nume-simbol (*Ștefan cel Mare* – întruparea gloriei Moldovei), fie ca însemne instituționale (*Capul de bour* din stema statului moldovenesc) sau toponimice (*Codrii Cosminului*, *Putna* etc.).

Un loc aparte în cultura europeană i-a revenit simbolismului cromatic și aplicativ, chemat să evidențieze într-un mod ilustrativ, vizual deosebirile

⁸ Căzan Ileana, *Simbol heraldic și legitimarea realității sociopolitice*, în *Studii și materiale de istorie medie*. Vol.IX. - București, 1992, p. 118.

⁹ Мильников А.С. *О формировании национальной символики // Расы и народы*. 21. – М., 1991, с.6.

¹⁰ Dușu Al. *Mișcarea iluministă moldoveană de la sfârșitul secolului al XVIII-lea*, în *Studii. Revista de istorie*. 1966, nr.5, p.920.

¹¹ Iorga N. *Istoria literaturii române în secolul al XVIII-lea (1688-1821)*. Vol.I. – București, 1969, p.12.

etnice și de stat, regionale, sociale, confesionale, militare etc. Prin urmare, după simbolismul imaginilor vine cel al culorilor, care însă nu poate fi absolutizat. Asta pentru că adesea culorile „proprii” unui popor pot fi identice cu cele ale altor popoare.

Astfel, trebuie subliniat că una și aceeași culoare în simbolistică și heraldică poate avea interpretări diferite. Deosebirea esențială constă în faptul că sensul, conținutul codificat al unei oarecare culori în simbolismul cromatic rezidă în totalitatea specificului național, politic, istoric, religios, în alte trăsături de ordin ideologic sau etnografic. Spre deosebire de aceasta, în heraldică culoarea (după semnificația, locul și aplicarea sa) este strict stabilită, canonizată la nivel internațional și nu poate fi interpretată în diverse moduri.¹²

Însumând cele expuse, putem conchide că la diferite popoare, inclusiv la români, până în epoca modernă a avut loc o acumulare lentă, dar neconținută a fondului simbolisticii etnoculturale. Acesta a fost așa-zisul proces de „incubație”, deoarece multe din elementele lui purtau în sine nu atât pecetea etnică, cât cea statală (în Moldova – *Capul de bour*, în Țara Românească – *Acvila cruciată*). În ceea ce privește cromatica tradițională a steagurilor, blazoanelor și a altor însemne heraldice, ea a întruchipat culorile naționale ale românilor, izvorâte din istoria milenară a poporului nostru. La 1821, Tudor Vladimirescu a reprezentat pe steagul său mesajul patriotic nu numai al poeziei („Tot norodul românesc”), dar și al simbolurilor heraldice – *ciucuri cu fire tricolore* – utilizând aceeași cromatică (albastru-galben-roșu) și pe flamură (la hainele Sfinților zugrăviți). Or, cu adevărat „... de la 1821 al lui Tudor începe regenerarea României” (expresia lui Ion Eliade Rădulescu).

Simbolurile *memoriale, toponimice, cromatice și applicative* (mai ales în costumul național), alcătuind nucleul fondului simbolisticii naționale, constituite în sec. al XIX-lea la un șir de popoare europene, n-au epuizat conținutul acestui fenomen etnocultural. Astfel, funcțiile identificării și consolidării etnice le-a îndeplinit și simbolistica sonoră, operele muzicale. Exemplu elocvent în această ordine de idei se prezintă cântecul „Deșteaptă-te române” (versuri Andrei Mureșanu, muzica Anton Pann), scris în 1848 – anul *primăverii popoarelor* – cântec devenit imn al românilor de pretutindeni.

Istoria simbolurilor românilor confirmă concludent teza expusă de către etnologul rus A.S.Milnikov referitor la simbolurile popoarelor

¹² Похлебкин В.В. *Международная символика и эмблематика. (Опыт словаря).* – М., 1989, с.236.

Dragonul dacic (desen din sec. XVIII)

Europei Centrale, care susținea că tezaurul, fundamentul simbolisticii naționale constă din elemente vechi puțin câte puțin acumulate în etapa prenațională. În acest context, reamintim că „memoria simbolului e mult mai veche decât memoria mediului lui nesimbolic”. Dar, păstrând și transmițând această memorie din generație în generație, simbolistica etnoculturală doar în epoca afirmării și dezvoltării națiunilor capătă, pentru poporul dat, valoare etnică generală, devenind în înțelesul deplin un factor național.¹³

Rolul și locul Simbolurilor naționale

Cunoscutul istoric Gh. Iscru a argumentat faptul că tricolorul românesc, apărut și afirmat ca simbol vexilologic în prima jumătate a sec. al XIX-lea, are o origine populară și general românească, venind, cu siguranță, din timpuri foarte vechi. El n-a fost imitat de români după alții și nici n-a fost dat ori sugerat românilor de vreo putere străină. În acest sens, V. Urechia afirmase: „semnul nu se naște înainte de lucrul ce îl însemnează și spațiul de timp între nașterea lucrului și aceea a semnului lui în viața popoarelor se calculează cu secole”.¹⁴

În general, pe lângă faptul că ilustrează în mod

¹³ Мильников А.С. *О формировании национальной символики // Расы и народы.* 21. – М., 1991, с.19.

¹⁴ Urechia V.A. *Schițe de sigilografie românească.* – București, 1891, p.3.

1 decembrie 1918, Marea Adunare Națională de la Alba Iulia

specific unele evenimente importante, conservă informații prețioase asupra unor țări și regiuni, orașe sau instituții, simbolul prin puterea de sintetizare și sugestie constituie un tranșant mijloc de educație și instruire.¹⁵ Iar funcția principală a simbolisticii naționale de stat – *Drapelul, Stema, Imnul* – a fost și rămâne consolidarea etnică, unirea și mobilizarea națiunii, fapt ce se manifestă mai ales în momentele de cumpănă pentru țară (cum ar fi războiul, criza, frământările sociale etc.), contracararea căroră generează mișcări de eliberare națională.

Un exemplu demn de urmat ne servește națiunea americană, care de la Războiul Civil (1861-1865) încoace a fost orientată spre *drapel* ca unul din elementele unificatoare cu rol central în simbolismul identitar. Drapelul SUA – „Dungi și Stele” a primit semnificația iconică în mai mare măsură decât steagurile altor țări.

„După 11 septembrie 2001, semnificația steagului a crescut exponențial, 63 la sută din cetățeni arborând steagul la casele lor, 29 la sută purtând simboluri pe îmbrăcăminte și 28 la sută pe mașinile proprii. Principala firmă producătoare a vândut la nivel național 116 000 de steaguri în ziua de 11 septembrie și 250 000 de steaguri în a doua zi, comparativ cu media zilnică de 6 400 de bucăți cu un an în urmă”.¹⁶

¹⁵ Dogaru M. *Sigiliile – mărturii ale trecutului istoric. Album sigilografic.* – București, 1976, p.5.

¹⁶ Petean Bianca, *Cine suntem?* în *Curierul Românesc*. 9/2004, p.29-30.

Utilizând terminologia de specialitate, precizăm că pentru a nu confunda **simbolurile** și **emblemele**, trebuie de avut în vedere deosebirea lor cel puțin exterioară – după formă – deoarece *simbolul* este un semn abstract, pe când *emblema* reprezintă figuri și obiecte concrete. Se consideră că simbolul exprimă idei și noțiuni, fiind bazat pe înțelegeri, tradiții ale acordurilor umane. Creat de om, simbolul, de obicei, nu are legătură directă cu obiectul simbolizat nici prin origine, nici prin material sau funcții.¹⁷ Utilizarea termenului „emblemă” pentru desemnarea stemei se consideră a fi întrutotul îndreptățită. Însă, de regulă, în știința heraldică „emblemă” se numește, de asemenea, și imaginea sau figura plasată în

scutul heraldic care este determinantă într-o stemă.¹⁸

Una din definițiile noțiunii respective dată de către A.Losev este următoarea: „Emblema reprezintă un însemn strict fixat, convențional, însă, odată cu convenționalitatea sa, este un însemn destul de recunoscut atât în sens larg, cât și în cel mai îngust”. În corelația sa cu simbolul, „orice emblemă este un simbol, dar nicidecum orice simbol nu se prezintă drept o emblemă”.¹⁹

Prin *simbol* deseori se subînțelege doar o *imagine simbolică*. Deși această ultimă sintagmă redă, probabil, mai adecvat esența imaginilor heraldice atât de complexe precum se prezintă *Stema țării și Drapelul național*, totuși utilizarea simplei noțiuni, cea de „simbol” sau de „emblemă”, la adresa însemnului heraldic al *Capului de bour* sau al *Tricolorului românesc*, pare a fi pe deplin îndreptățită și acceptată. Căci, cea mai mare confuzie apare atunci când se confundă nu atât termenii speciali, ci chiar însuși categoriile simbolice (de exemplu: emblemele recent apărute în perioada contemporană cu imaginea simbolică istorică a țării), denaturându-se *brandul național*.

¹⁷ Уваров Л.В. *Символизация в познании.* – Минск, 1971, с.8.

¹⁸ Соболева Н.А. *Российская городская и областная геральдика XVIII-XIX вв.* – М., 1981, с.153.

¹⁹ Лосев А.Ф. *Проблема символа и реалистическое искусство.* – М., 1976, с.148-149.

Astfel, într-o lucrare de popularizare consacrată Moldovei sovietice și editată la Moscova (1987), chiar în primele rânduri s-a scris că: „simbolul Moldovei este un strugure de poamă ce-l ține în ciocul său un cocostârc alb”.²⁰ Această afirmație denotă lipsa evidentă a unor cunoștințe vizând știința și arta heraldică românească, răspândind în lumea întreagă (lucrarea a apărut în limbile franceză, engleză, germană ș.a.) informații false despre trecutul și prezentul Moldovei, fapt ce demonstrează încă odată oportunitatea și actualitatea abordării tematicii propuse.

Și la București a fost recent publicată o frumoasă enciclopedie – „Drapelele și Stemele statelor Europei” – în care se afirmă eronat precum că: „Republica Democratică Moldovenească, proclamată la 2.12.1917, după prăbușirea țarismului, adoptă timp de două luni un steag propriu, tricolorul românesc, cu o stemă care reunea bourul moldovean și *acvila valahă*. După adoptarea declarației de suveranitate a RSS Moldova în cadrul URSS este adoptat, la 3.11.1990, tricolorul românesc, având în centru noua stemă a republicii”.²¹ Reamintim că *Tricolorul* nostru (fără Stema de Stat, care s-a elaborat și adoptat peste jumătate de an) a fost legiferat la 27 aprilie 1990.

Istoricii de la Chișinău (I. Negrei, V. Popovschi, I. Țurcanu, A. Moraru ș.a.) au demonstrat în lucrările sale că mișcarea de eliberare socială și națională a moldovenilor din stânga Prutului și Nistrului în agitatul și înnoitorul an 1917 a decurs sub flamura drapelului tricolor național.²² Din primăvara anului 1917 tricolorul (numit în documentele epocii: „steagul național”, „steagul românesc”, „drapelul Basarabiei”, „drapelul Republicii Moldovenești” etc.) a fost arborat în satele și orașele basarabene, precum și la Tiraspol, Odesa, Kiev, Sevastopol, oriunde se aflau ostașii moldoveni. Ziarul „Cuvânt moldovenesc” din 31 mai 1917 a relatat despre „cea dintâi ridicare a steagului moldovenesc în Basarabia”, legată de numele patriotului A.Paladi care se afla, la sfârșitul lunii aprilie 1917, la Sărata Veche din județul Bălți. La 30 aprilie el a propus sătenilor „să se facă o serbare cu ridicarea steagurilor – revoluționar (roșu) și moldovenesc (albastru-galben-roșu)...”.²³

²⁰ Stoilic G.L. *La Moldavie*. – M., 1987, p.5.

²¹ Coterbic C. *Drapelele și stemele statelor Europei: mică enciclopedie*. - București: Meronia, 2008, p.65.

²² Vezi culegerea de articole: *Simbol al demnității*. Red.-alcăt. M.Adauge. – Chișinău: Cartea moldovenească, 1990. 75p.

²³ „Cuvânt moldovenesc”, 31 mai 1917; Popovschi V. *Tricolorul Basarabiei în 1917*, în *Vocea poporului*, 3.04.1990.

Culorile naționale

Considerăm că este necesar să abordăm și subiectul „culorilor naționale”, precum le-a definit încă în primăvara turbulentului an 1917 cel mai de seamă heraldist basarabean Paul Gore în eseul „Culorile naționale ale românilor din Basarabia”.²⁴ „Pe 18 aprilie / 1 mai anul curent, Partidul Național Moldovenesc a luat parte la festivitatea pe toată Rusia, organizată la Odesa.”²⁵ În jur de zece mii de moldoveni (români basarabeni), împodobiți cu panglici în culori naționale, au defilat cu drapele naționale pe străzile orașului...

Albastru, galben și roșu – iată cele mai des întâlnite culori în vechile broderii populare românești și în veșmintele femeiești. Aceste culori, conform mărturiilor istoricilor, au fost culorile naționale ale Daciei lui Traian.²⁶ Aceleași culori, cu conotație național-românească, sunt menționate în diploma Mariei Tereza dată românilor Transilvaniei (ardeleni) la 2 noiembrie 1762.²⁷ La 8 martie 1872, Camera Deputaților și Senatul României au aprobat definitiv drapelul național de stat, compus din cele trei culori arătate mai sus, dispuse vertical, așa cum s-a acceptat în multe țări latine (Franța, Italia, Belgia), recunoscându-le, conform concluziilor specialiștilor istorici și heraldiști (Bolliac, Kogălniceanu, Papadopol-Calimach, N.Ionescu, Lecca, Greceanu, Urechia etc.) drept antice culori naționale ale românilor.

E nevoie doar de ceva respect față de trecutul național și doar de puțin curaj pentru a-ți apăra drepturile naționale legale. Nu insist deloc ca drapelul nostru național, compus din trei fâșii colorate albastru, galben și roșu, să aibă aceste fâșii dispuse vertical (drapelul Regatului României); fie ca aceste fâșii în ordinea indicată să fie orizontale (adică perpendiculare și paralele față de hampă), dar culorile și consecutivitatea lor trebuie să le păstrăm,

²⁴ Paul Gore, *omul și opera*. Traducere și comentarii de S. Andrieș-Tabac. Muzeul Național de Istorie a Moldovei. Chișinău, 2003, p. 136-138. Acest studiu, scris în limba rusă, cu titlul original „О национальных цветах...”, s-a păstrat în fondurile Arhivelor Naționale Istorice Centrale din București în două forme. Din conceptul inițial au rămas două file manuscrite (fond Paul Gore, d. 33, f. 26-27).

²⁵ Mitingul a peste 10.000 de militari moldoveni, desfășurat în garnizoana locală din Odesa, la care au participat și studenți, profesori, preoți ș.a. categorii. Despre acest eveniment au relatat ziarele „Cuvânt moldovenesc” din 26 aprilie 1917 și „Svobodnaia Bessarabia” din 29 aprilie 1917.

²⁶ Neigebauer. *Dacien aus den Überresten des Klassischen Alterthums*.

²⁷ Pr. Hickmans. *Taschenatlas von Österreich Ungarn*, H.G. Ströl. *Österreichisch-Ungarnische Wappenrolle*, Viena, 1894, ed. II, 1899.

mai ales că toate aceste trei culori sunt și în stema Basarabiei (*în câmp albastru un cap de bour de aur, cu ochii, limba și coarnele roșii, însoțit între coarne de o stea de aur cu cinci raze și, din flancuri, la dreapta, de o roză de argint cu cinci petale și, la stânga, de o semilună de argint spre dreapta; bordură din culorile imperiului*²⁸), care reprezintă, dacă eliminăm bordura din culorile imperiului, stema antică a Principatului Moldovei, iar drapelele, după cum se știe, trebuie alcătuite conform regulilor exacte ale heraldicii, potrivit culorilor câmpului și emblemelor stemelor corespunzătoare.”

Sub semnul „renașterii heraldice”

În cele ce urmează nu ne-am asumat sarcina să prezentăm un tablou general al evoluției de-a lungul veacurilor a Simbolurilor vexilologice moldovenești, deoarece acesta a fost deja prezentat (inclusiv și cu unele intervenții în domeniul heraldicii) într-o formă monografică în cartea „Simbolurile Țării Moldovei”²⁹, precum și în cercetările recente în acest domeniu ale heraldistului Silviu Andrieș–Tabac.³⁰

Actualmente vitalitatea heraldicii este probată prin faptul că ea se afirmă în general ca un fenomen uman permanent. Proces confirmat mai ales în țările care s-au desprins de la totalitarism și încearcă să-și revalorifice patrimoniul național, cunoscându-și istoria adevărată în toată complexitatea ei.

Reliefând acest proces, vom sublinia doar cele mai importante aspecte ale evoluției heraldicii în epoca contemporană, expuse în literatura de specialitate:

- intensificarea folosirii oficiale a însemnelor heraldice;
- lărgirea investigației sociologice, prin cuprinderea în cercetarea științifică a acestor izvoare speciale;
- crearea unor asociații naționale și internaționale de profil;

²⁸ Descrierea a fost normalizată în conformitate cu blazonarea oficială a Stemei guberniale a Basarabiei din 5 iunie 1878.

²⁹ Mischevea V., Negrei I., Nichitici A. *Simbolurile Țării Moldovei*. - Chișinău, 1994.

³⁰ Tabac S. *Simbolistica de stat nu este o spoială de sărbătoare* // Capitala, Chișinău. - 2005. - nr. 75, 1 octombrie, p. 5. Versiunea în limba rusă: *Праздничные украшения государственной символикой не являются* // Capitala-Столица, Кишинев. - 2005. - № 75. - 1 октября, с. 1; Idem, *Stema, simbolul libertății orașelor* / interviu realizat de Viorica Cucereanu // Moldova urbană. - 2005. - Nr. 3. - August, p. 10-13; il. Republicat: // Flux, ediția de vineri. - 2005, nr. 34 (514), 23 septembrie, p. 6; // www.habitatmoldova.org; Idem, *Crearea simbolurilor de stat ale Republicii Sovietice Socialiste Moldovenești: Stema, steagul, imnul* // Basarabia. Dilemele identității. - Iași: Fundația academică “A. D. Xenopol”, 2001, p. 175-188; Idem, *Heraldica teritorială a Basarabiei și Transnistriei*. - Chișinău: Museum, 1998. 168p.

- combaterea prejudecăților existente în ceea ce privește locul heraldicii în ansamblul disciplinelor istorice și rolul ei în viața socială.

În acest context, vom menționa că țara noastră s-a încadrat plener procesului general de „renaștere heraldică”. Un indiciu important fiind și constituirea, la 5 decembrie 1995, a **Comisiei Naționale de Heraldică** de pe lângă Președintele Republicii Moldova.

Semnificativ se prezintă faptul marcării a 150 de ani de la prima evoluare publică a Tricolorului *roșu-galben-albastru*, ca simbol vexilologic național, la Paris, în contextul revoluționar pașoptist (1848) și sărbătorirea cu acest prilej, la 24 februarie 1998, a „Zilei Tricolorului” în România.

Actualmente științele istorice speciale se caracterizează prin schimbarea structurii atât a unor discipline aparte, cât și a întregului lor complex, proces legat de extinderea cercului de izvoare istorice. Astfel a avut loc constituirea unor discipline speciale aparte, cum este, de exemplu, vexilologia.

Vexilologia (din lat. *vexillum* – steag) este o disciplină (sau, mai bine zis, o subdisciplină) auxiliară a științei istorice speciale – *heraldica*, ce are ca obiect de studiu modul de alcătuire și evoluția diferitelor categorii de steaguri sau altor însemne similare cu caracter militar, politic, religios sau corporativ, ce întruchipează anumite idei mobilizatoare, unificatoare, fiind caracteristice unui sau mai multor grupuri, unități teritoriale, naționale sau anumitor societăți profesionale, sportive, având culori, steme sau alte simboluri (embleme) distinctive.

În istoriografia acestei discipline s-a constatat că, de-a lungul veacurilor, drapelele le-a revenit, evident, un rol esențial în viața politică, militară, bisericească, culturală, economică etc. a oricărui stat. Acest rol steagurile continuă să-l aibă până în prezent, plasându-se în prim plan și în unele noi sfere de activitate umană – sportivă, publicitară etc.

Noțiunea de *Drapel* sau termenul mai general – *Steag*, reprezintă totalitatea unor semne distinctive ale statului, ale unității militare sau ale oricărei organizații materializate de cele mai dese ori într-o bucată de pânză mono sau policoloră, având imprimată uneori o stemă sau o emblemă (inscripție etc.).

Tipologia și ierarhia steagurilor

Din cele mai vechi timpuri, în luptele cu dușmanii, steagul avea un rol deosebit de important, servind ca semn al locului de mobilizare a trupelor armate, ca un far de orientare în vârtoarea bătăliei, fiind, totodată, simbolul vitejiei și al victoriei. Ca

dovadă ne poate servi tratatul de strategie al lui Pseudo-Mauricius (începutul sec. al VII-lea), cea mai dezvoltată și mai competentă introducere în „Arta militară” din literatura bizantină, în care se menționează pe larg locul și rolul steagurilor.³¹

Referitor la etimologia acestui străvechi termen – *steag* – ce are, în primul rând, o semnificație deosebită în domeniul artei militare, s-a expus părerea că este de origine slavă de est. Notoriul specialist în domeniul etimologiei Max Vasmer susține că termenul „СТАГЪ” își are originea în scandinavă veche: „STONG” (prăjină, hampă), suedeza veche – „STANG” – (același sens) și, deoarece acest cuvânt și-a găsit răspândire mai mult în limbile slavilor de est, el nu poate fi considerat propriu limbii slave vechi.³² Conform „Dicționarului etimologic” editat la Chișinău (1978), românescul „steag” este un împrumut din slavonescul „СТЪГЪ”. Menționăm că inițial steagul înălța în vârful său doar un însemn deosebit, ulterior și o flamură.

Cărturarul și domnul muntean Neagoe Basarab (1512 – 1521), în sfaturile adresate fiului său Theodosie, compară importanța drapelului pe câmpul de luptă cu rolul domnitorului aflat în fruntea oștilor: *Mintea stă în trupul omului dreptu, ca și cum stă steagul în mijlocul războiului și caută toată oastea la steag, și până stă steagul în războiu nu se cheamă acel războiu biruit. Măcar de are și năvală grea spre sine, el tot caută steagului și să adună toți împrejurul lui. Așijderea este și domnul: până stă mintea lui întrânsul întreagă, toate oștile se strângu împrejurul lui, și lui caută, ca și împrejurul steagului...*³³

Miron Costin menționa că „tuiurile sau steagurile turcești și cele de țară, care sunt purtate în urma domnului” se aflau sub grija (“de cârmuirea”) *marelui armaș*.³⁴

Evul mediu românesc a cunoscut trei sensuri principale ale termenului *steag*: însemn militar; unitate militară; atribut al domniei (*steagul țării*, ulterior *steag împărătesc*).

În Moldova medievală steagurile erau de mai multe tipuri: stindardul domnesc sau al țării, steagurile ostășești cu însemne religioase, documentate încă din sec. al XV-lea, ale căror culoare, inscripții și reprezentări picturale variau

de la epocă la epocă; steagul (schiptrul, sangeacul) și tuiurile dăruite de sultan la investirea domnilor; steagurile breslelor de slujitori (oșteni) și cele ale unităților militare; steagurile dregătorilor militari. Menționăm aici și micile steaguri purtate de către boieri pe vârful sulitelor (cu stemele lor) și de către trupele de cavalerie, culorile cărora corespundeau steagului unității din care acestea făceau parte.³⁵

Multitudinea de steaguri se supune unei anumite ierarhii, treapta superioară revenind, desigur, *Drapelului de Stat*, acesta constituind însemnul principal oficial al statului și unul dintre cele mai importante atribute ale suveranității național-statale. Față de *Drapelul de Stat*, *steagul* (în sensul larg al noțiunii, incluzând toate celelalte categorii de drapele: militare, ale organizațiilor social-politice, sportive etc.) se află într-o poziție de „subordonare”, caracterul său fiind determinat de domeniul concret în care este utilizat și poate conține diverse imagini, inscripții.

O deosebită importanță o au steagurile militare, fiind simbolul unităților respective sau al navelor maritime, constituind cel mai prețios și sfânt însemn. În flota maritimă circulă și denumirile: *pavilion*, *fanion*, *geac*, iar în cavalerie se folosește termenul *stindard*. La fel este numit și drapelul prezidențial.

În diferite zone populate de români se mai întâlnește și așa-numitul *Steag de mire*, confecționat din mai multe năframe de mătase și împodobit cu panglici, purtat de către un călăreț ce se află în fruntea alaiului nunții.

Importanța elementelor componente ale steagului diferă în funcție de semnificația pe care o exprimă. Cel mai valoros indice în orice tip de steag sau drapel de stat este *culoarea* (culorile) lui. În cazul când pe flamura drapelului sunt imprimare mai multe culori, se va ține cont de amplasarea lor (mai prestigioase considerându-se partea de sus și cea mai aproape de hampă), precum și suprafața ocupată. Pe flamura drapelului de stat pot fi reprezentate diferite embleme, simboluri caracteristice statului respectiv. Cel mai flexibil element al steagului este emblema, iar cel mai stabil, tradițional (conservator) – *culoarea*.

La acest capitol ținem să mai subliniem că simbolurile naționale nu sunt întru totul echivalente politicii sau, cel puțin, nu reflectă întotdeauna schimbările de ordin social. Ele, de regulă, nu se schimbă odată cu trecerea de la o perioadă istorică

³¹ Mauricius, *Arta militară*. – București, 1970, p. 55, 67, 89, 93, 95, 97, 169.

³² Фасмер М. *Этимологический словарь русского языка*. Т.3. – М., 1987, с.790.

³³ *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie*. – București, 1984, p.196.

³⁴ Costin Miron, *Opere*. Vol. I. Ed. P.P.Panaiteșcu. – București, 1965, p.269, 320.

³⁵ Rezachevici C. *Steagurile militare ale Țării Românești și Moldovei în veacul al XVII-lea*, în *Revista de istorie*. Tom 28, nr.8, 1976, p. 1200.

la alta, cu schimbarea puterii de stat, a orânduirii politice. Se înlătură numai simbolurile cu adevărat reacționare, perimate, din stema sau drapelul țării. Introducerea unor simboluri noi, nefirești, neadecvate tradiției istorice, mai devreme sau mai târziu va fi abrogată, triumfând adevărul.

Omne trinum perfectum

Pentru a descifra semnificația culorilor drapelului, este necesar de a analiza istoria statului dat și a poporului lui, căci „filozofia” culorilor oricărui drapel național de stat este de fiecare dată deosebită, simbolizând trăsături caracteristice proprii statului și națiunii date.

S-a observat deja că pe harta politică a lumii domină, în fond, drapelele formate din trei culori. Or, poate *omne trinum perfectum* – în treime este deplinătate?! E remarcabil că deja la începutul sec. al XIX-lea Sfânta Treime: Dumnezeu-Tatăl, Dumnezeu-Fiul și Sf. Duh în chip de porumbel de pe steagul lui Tudor Vladimirescu (1821) este simbolul fundamental al unității „norodului românesc”.

Actualmente specialiștii istorici în domeniul vexilologiei românești sunt de părerea că țările române nu au avut drapele tricolore propriu-zise (cu o dispunere „clasică” a culorilor în fâșii, fie verticale ori horizontale) înainte de sec. al XIX-lea. Dar, chiar în lipsa unor dovezi documentare de ordin vexilologic, la stadiul actual al cercetărilor s-au adus destule mărturii convingătoare ale evoluției multisekulare a celor trei culori naționale ale românilor până la cristalizarea lor în *Drapel*.³⁶

După cum a menționat Gheorghe Iscru, utilizarea acestor trei culori a cunoscut o evoluție semnificativă în istoria medievală și modernă a României: din țesături și cusături populare, din pictura bisericească, din pagini de carte manuscrisă și apoi tipărită, din șnur de sigiliu atârnat la hrisoave domnești și din culorile puse pe pergamentul sau hârtia hrisoavelor, sau pe blazoanele nobiliare și domnești, cele trei culori au „urcat” în stemele țărilor române (pentru prima dată în Transilvania, apoi în stemele unite ale Principatelor române de la sud și est de Carpați).³⁷

Ținem să mai menționăm, de asemenea, că pe întreg arealul etnocultural al românilor arta bisericească medievală prezintă argumente incontestabile ale utilizării preferențiale a cromaticii

tricolore. Astfel, „tricolorul” îl găsim în picturile cărților bisericești: „Tetraevangheliarul” realizat la mănăstirea Tismana (Țara Românească) de părintele Nicodim în 1404 și „Tetraevangheliarul” lui Gavriil Uric (de la Neamț, 1429), considerat „manuscrisul care deschide drumul miniaturisticii românești”, acesta are chenarele ornamentate cu roșu, galben și albastru. Și mai interesant, la sfârșitul manuscrisului, Nicodim a desenat un minunat cocș olteneș colorat în roșu, galben și albastru.

Menționăm în această direcție și icoanele moldovenești, cum ar fi, de exemplu, icoana basarabeană din sec. al XVIII-lea „Sfântul Gheorghe omorând balaurul”, pe care hainele zugrăvite ale Purtătorului de Biruințe alcătuiesc un veritabil „tricolor”: cizmele – roșii, pantalonii – galbeni, tunica – albastră; sau haina tricoloră a sfântului de pe miniatura „Ivanco din Rădăuți” din Manuscrisul de la Agapia (1646) etc. Un veritabil șnur tricolor este atașat sigiliului domnului moldovean Gheorghe Duca (1672), depistat recent în arhivele Sf. Munte Athos de către istoricul grec Florin Marinescu.³⁸

În concluzie menționăm următoarele: drapelele au jucat de-a lungul veacurilor un rol însemnat în viața politică, militară, bisericească, diplomatică etc. a oricărui stat suveran. Astfel și Moldova medievală era individualizată pe harta politică a Europei prin culorile sale proprii și prin însemnele heraldice distinctive care exprimau autoritatea puterii de stat, gradul de independență statală, iar mai târziu – autonomia și năzuința spre suveranitatea deplină.

În Moldova feudală, din paleta culorilor heraldice folosite la confecționarea steagurilor, a dominat, în fond, cromatica tradițională în diferite variații: roșu și albastru (azuriu) – în mod constant; galben (aur) – periodic. Uneori apăreau și alte culori, care erau prezente în detalii (stemă, inscripții). E semnificativ faptul că culorile menționate mai sus, în următoarea consecutivitate: galben (culoarea aurului), roșu și albastru, conform tratatului din sec. al XIV-lea al juristului italian Bartolus de Saxoferrato „Despre însemne și steme” („Tractatus de insigniis et armis”), sunt considerate cele mai „nobile” în cromatica heraldică.³⁹

În heraldica modernă, *albastrul* este un simbol al fidelității și perseverenței.⁴⁰ Albastrul este, totodată,

³⁸ Φλωρίν Μαρινέσκου, *Ρομανικά έγγραφα του Αγίου Όρους. Αρχείο Γεράς Μονής Ξηροποτάμου*. Τόμος πρώτος. Αθήνα, 1997, documentul nr.146 (foto nr.6).

³⁹ Черных А.П. *Трактат Бартоло ди Сассоферрато «О знаках и гербах» // Средние века*. Вып. 52. М., 1989, с. 311-312, 319.

⁴⁰ Neubecker Ottfried, *Le grand livre de l'Héraldique. L'histoire, l'art et la science du blazon*. Ed. Bordas, 1995, p. 86.

³⁶ Mischevca Vl., Negrei I. *Materiale de vexilologie heraldică (sec.XV - mijlocul sec.XIX)*, în *Revista de Istorie a Moldovei*, 1990, nr.2, p.48-54.

³⁷ Iscru Gh. *Cuvânt despre Tricolor*, în *Academica*, 1991, nr.10, p.4.

culoarea identitară a civilizației europene, culoarea Europei unite.⁴¹ Culoarea albastră este culoarea cadrului natural: albastrul azur este culoarea cerului, a infinitului, a visului, a vieții pașnice și libere. *Aurul* (galben în drapel) semnifică în heraldică soarele, bogăția, prestigiul, grandoarea.⁴² *Roșul* – mărire, bravură, îndrăzneală și generozitate.⁴³ În Moldova medievală culoarea roșie era tradițional culoarea proprie suveranului – domnului țării.

Tradițional pe steagurile Țării Moldovei au persistat două însemne: *Capul de bour* – simbolul Statului Moldovenesc și *Sfântul Gheorghe* – Purtătorul de biruință al creștinătății. Sfântul Mucenic Gheorghe, Purtătorul de biruință, era considerat (ca și acum) simbolul heraldic ecleziastic al Moldovei, încă din vremea mușatinilor, iată de ce de atunci și până în sec. al XIX-lea apărea adesea și pe stindardele Moldovei.

Exemplul steagurilor atribuite lui Ștefan cel Mare (cele două steaguri dăruite mănăstirii athonite Zografu)⁴⁴ reprezintă un argument factologic de netăgăduit pentru identificarea reperelor și premiselor formării tezaurului vexilologic național, dar trebuie subliniat faptul că imaginea Sfântului Gheorghe este una de

⁴¹ Pastoureau Michel, *Dictionnaire des couleurs de notre temps. Symbolique et société*. Paris, éd. Bonneton, p. 31-33.

⁴² Neubecker Ottfried, *Le grand livre de l'Héraldique...* 1995, p. 86.

⁴³ Sturdza-Săucești M. *Heraldica. Tratat tehnic*. – București, 1974, p. 40.

⁴⁴ Vezi: Mischevca Vl., Marinescu Fl., Mertzimekis N. *Ștefan cel Mare – protector al mănăstirilor Athonite*, în *Analele Asociației Naționale a Tinerilor Istorigi din Moldova*. Anuar istoric. 6. – Chișinău, 2005, p.69-81.

Patrioți români cu tricolorul național la Paris, 1848

sorginte ecleziastică și nu i se poate atribui conotație națională, mai ales că în perioada lui Ștefan cel Mare putem vorbi despre conștiința de neam, dar nu și despre conștiința națională a românilor, a cărei expresie este *drapelul*.

Rădăcinile tradiției unui Steag autohton se pierd în negura vremurilor, probabil încă în timpurile când strămoșii noștri geto-daci au purtat cu dârzenie „Dragonul dacic”... În prima jumătate a secolului al XIX-lea (ani de referință: 1821-1834-1848) poporul nostru, demonstrând existența unei națiuni unitare pe întreg teritoriul vechii Dacii și bazându-se pe tradiția istorică, a ridicat Tricolorul românesc la nivel de însemn vexilologic național, afirmându-l de atunci înainte ca simbol și călăuză în mișcarea revoluționară de emancipare și unificare națională!

Tricolorul a fluturat, conform unor descrieri de epocă, pentru prima oară, la 29 iulie 1839, pe muntele Pleșuva (zona Comarnic-Prahova). Astfel, arborarea de către francezul Al.Vaillant și slugerul Angelescu, însoțiți de țărani și ciobanii din Comarnic, a tricolorului ca „drapel național al Principatelor” („le drapeau national”) este, poate, cea mai veche atestare documentară a acestui fapt.⁴⁵ În afara granițelor țării, Tricolorul românesc fusese înfățișat în premieră public, ca simbol vexilologic național, în contextul evenimentelor revoluționare din 1848, după 25 februarie, la Paris (când o delegație de tineri români au mers în „cântări de libertate” la primăria Parisului să felicite guvernul provizoriu).

Ulterior Tricolorul a fost adoptat ca simbol al națiunii chiar în prima zi a victoriei revoluției burghezo-democratice (1848-1849), la 14/26 iunie, când a avut loc abdicarea domnitorului Gheorghe Bibescu și instaurarea Guvernului provizoriu de la București.

În România, Ziua Drapelului Național a fost instituită abia peste 150 de ani de la acest eveniment, la 1998 (prin Legea nr. 96/1998), pentru a marca ziua de 26 iunie 1848, când Guvernul revoluționar a promulgat (Decretul nr.1) ca Tricolorul – *roșu, galben și albastru* – să reprezinte steagul național al tuturor românilor; cele trei culori împărțite în mod egal reprezentând principiul *egalității*, orientarea culorilor în sus semnificând verticalitatea.

Trăsătura principală a simbolurilor național-statale ale oricărui popor este tradiționalismul lor. Apărute la izvoarele constituirii statului, simbolurile statale păstrează, de-a lungul veacurilor, aproape intact, în pofida tuturor vicisitudinilor, elementele definitorii, adăugând doar unele sau alte elemente noi, în fond neesențiale.

Bătălia pentru Tricolor

Dramatismul luptei pentru Tricolor și polemicile aprinse în jurul aprobării Drapelului de Stat al Republicii Moldova se constituie într-o pagină *integrantă* mișcării de Renaștere națională.

Prima atestare documentară legată de acțiuni patriotice, în care s-au utilizat simbolurile naționale vexilologice din perioada sovietică, se prezintă cea din 1966. Confecționarea și arborarea “primului tricolor românesc postbelic în Moldova sovietică” a fost întreprinsă de către lăcătușul Gh.Muruziuc din Alexandreni, Sângerei, în noaptea de 27 spre

⁴⁵ Ședința Camerei Deputaților din 27 iunie 2006. Bogdan Liviu Ciucă: *comentarii privind Ziua drapelului național* – <http://m.cdep.ro/pls/steno/steno.stenograma?ids=6140&sr=&sep=and&idv=4471&idl=1&prn=1>

Drapelul Armatei Naționale a Republicii Moldova

28 iunie 1966.⁴⁶ Arborarea tricolorului pe coșul Fabricii de zahăr timp de 5 ore în ziua de 28 iunie 1966 – aniversarea a 26-a a cuceririi Basarabiei și a Nordului Bucovinei – s-a soldat pentru patriotul din Alexandreni cu condamnarea la 2 ani de închisoare.

O decizie importantă care a determinat, în fond, argumentarea ulterioară la revenirea Tricolorului și Stemei istorice a fost adoptarea, la 20 mai 1989, de către Frontul Popular al Moldovei, a Rezoluției nr. 3 a Congresului I de constituire a FPM „Cu privire la însemnele naționale”. În ea se specifica clar: „Culorile naționale ale moldovenilor au fost până la 1940, *albastrul, galbenul, roșul*, cu excepția perioadelor când o parte sau alta a teritoriului țării își pierdea independența și intra în componența

⁴⁶ Dabija N. „Trei culori...” în *Literatura și arta*, 22.04.2010, p.1.

altor state. Aceste culori erau exprimate prin variate atribute ale simbolicii, îndeosebi pe steag și pe stemă. Amplasarea și succesiunea culorilor erau, în dependență de epocă și regiune, diferite. În ultimul timp, corelația lor s-a stabilizat, în sensul succesiunii – paralel cu hampa (brațul) și cu începere de la ea: albastru, galben, roșu. Amplasarea culorilor pe stemă în formă de scut a fost în majoritatea cazurilor analogă. Atributul principal al stemei era capul de bour, iar cele secundare – steaua (de regulă cu cinci colțuri), cuprinsă între coarne, soarele (sau roza) de partea dreaptă a capului și luna (crai-nou) – la stânga.

Astăzi e necesar ca steagul național al statului suveran moldovenesc să fie tricolor, având stema pe fundalul galben. Lungimea și înălțimea steagului trebuie să corespundă raportului 1x1,66. Stema actuala a RSSM trebuie să fie stema istorică stilizată a Moldovei.” (*Chișinău, 20 mai 1989*).⁴⁷

Luptele pentru noile simboluri ale Republicii Moldova – Tricolorul național și Stema tradițională – au demarat la sfârșitul anilor '80 ai secolului trecut atât pe cale politică, cât și istoriografică: purtându-se discuții și polemici controversate în presă, la Radio, TV, la manifestările publice de la Chișinău și din întreaga republică. Am scris, am scandat și ne-am confruntat din plin, ca până la urmă cauza națională și adevărul istoric să triumfe...

Voința maselor la sfârșitul anilor '80, conjugată cu cercetările istoricilor, au impus problema schimbării stemei de stat și drapelului R.S.S.M. și, drept urmare, la 19 octombrie 1989, Prezidiul Sovietului Suprem a creat o Comisie specială “pentru studierea simbolicii național-statale”. La 24 noiembrie 1989 avuse loc ședința de inaugurare a Clubului istoricilor din Moldova „Plai natal” (cu tema propusă spre discuție „Simbolica național statală”), care avea menirea să „activeze întru rezolvarea mai rapidă și să accepte informațiile din izvoarele științifice, ele urmând să simplifice activitatea comisiei...”⁴⁸

La 13 ianuarie și 24 ianuarie 1990 au avut loc ședințele Comisiei Prezidiului Sovietului Suprem al RSSM, în cadrul cărora au fost ascultate comunicările celor trei grupuri de lucru în domeniul cercetării simbolicii. Participanții la discuție „au împărtășit părerea unanimă a grupurilor de lucru că întoarcerea tricolorului, simbolicii lui într-o perioadă de renovare revoluționară a societății noastre vine

din perpetuitatea conștiinței, spiritualității neamului nostru și acceptarea, recunoașterea lui nu ar fi decât un act de echitate istorică...”⁴⁹ Urma să fie formulată o concluzie generală, care să fie pusă la dispoziția organului legislativ suprem pentru soluționarea „deplină a problemei” – ceea ce s-a și întâmplat la 28 februarie 1990, când s-a prezentat un raport ce prevedea organizarea unui concurs pentru noile simboluri ale R.S.S.M.

Deja în ajunul tradiționalei demonstrații de 1 mai, când cetățenii urmau să defileze, fie că sub flamuri noi – tricolore sau cu cele vechi – “sovietice”, la Prima Sesiune a Sovietului Suprem al R.S.S. Moldova din **27 aprilie 1990** s-a legiferat oficial **Drapelul tricolor** cu stema amplasată în centrul fâșiei galbene (stema urma să fie aprobată ulterior). De amintit că marele patriot al neamului Gheorghe Ghimpu (1937 – 2000) a fost acel care a arborat pentru prima dată, la 27 aprilie 1990, Tricolorul de Stat pe cupola Parlamentului moldav.

Abia în iulie 2009 Comisia Națională de Heraldică a reușit să definească științific cromatica Tricolorului nostru național, conform standardului de culori internaționale, elaborând recomandări tehnice la nuanțele cromatice din Stemă și Drapelul de Stat (vom menționa că, de exemplu: Albastrul din drapel a fost conceput inițial de către istoricii și pictorii care-l argumentaseră în anii 1989-1990, ca fiind „un azuriu de Voroneț”). Aceasta a fost necesar pentru a elimina eventualele confuzii cromatice cu alte drapele tricolore (în culorile albastru-galben-roșu, dispuse vertical) din lume⁵⁰ și a exclude acea sumedenie de variante coloristice eronate ale Drapelului Republicii Moldova de pe un șir de site-uri și materiale publicitare. Drapelul nostru tricolor are următoarele nuanțe cromatice (conform sistemelor internaționale):

Culoarea	Nuanța	Pantone	CMYK	RGB	HTML
Albastru	Albastru de Berlin	293C	97.81.0.0	0-70-174	#0046AE
Galben	Crom	109C	1.15.100.0	255-210-0	#FFD200
Roșu	Vermion	186C	13.100.90.4	204-9-47	#CC092F
Maro (acvila)		4645C	28.15.68.7	176-126-91	#B07E5B
Verde (ramura de măsline)		3415C	100.26.86.14	0-122-80	#007A50

⁴⁹ Ziarul „Moldova socialistă”, 13.01.1990; 28.01.1990.

⁵⁰ Ca de exemplu, cel al Andorei sau cel al Republicii Ciad <Chad> – care și-a ales în 1958 drept culori ale drapelului său: *Roșu-Galben-Albastru*; devenite însemne oficiale ale acestei țări africane la 6 noiembrie 1959, reconfirmate și în ultima lor Constituție, cea din 1996, în articolul 8.

De menționat că, potrivit „Recomandărilor tehnice ale Comisiei Naționale de Heraldică privind respectarea nuanțelor coloristice și a proporțiilor la Executarea Drapelului de Stat al Republicii Moldova”: „4) Proporția dintre lățimea stemei și lungimea drapelului este de 1:5... 6) În cazul în care Drapelul de Stat al Republicii Moldova are formatul de standard de 1:2 m, lățimea Stemei de Stat este de 0,4 m, diametrul circumferinței de înscriere a stemei este de 0,56 m, iar centrul stemei este deplasat pe verticală față de centrul pânzei drapelului cu 0,03 m.”⁵¹

Am vrea să credem că noua legislație „Cu privire la Simbolurile publice”, coordonată cu opiniile specialiștilor istorici, va umple încă un gol în jurisdicția Republicii Moldova și va contribui la alinierea țării noastre la standardele mondiale în ceea ce privește normele utilizării Simbolurilor de Stat. De aceea suntem solidari cu asemenea decizii și așteptăm noua lege, ce va ridica respectul față de *Drapel, Stemă și Imn*.

Patriotismul, într-adevăr, izvorăște din buna cunoaștere a Istoriei neamului și se educă din copilărie. Respectul și propagarea însemnelor naționale este un indiciu al civilizației moderne și în general, pretutindeni în Occident, iar în Grecia și Polonia o atestasem ca martor ocular – atitudinea față de simbolurile heraldice și vexilologice este permanent respectuoasă, fiind o sursă de mândrie națională.

Astăzi, pentru a păstra cuceririle Mișcării naționale de emancipare a românilor moldoveni de la Est de Prut, este pe cât de actuală cunoașterea istoriei Simbolurilor noastre naționale, pe atât de necesară și propagarea sensului lor inițial, adevărat. Precum am mai scris deja: „Acestea sunt simbolurile suveranității statului asupra teritoriului național, sunt acele însemne ce deosebesc un stat, o națiune de alta. Iar în cazul când prin negura vremurilor se deslușește evident comunitatea cromatică a culorilor naționale sau a simbolurilor heraldice – sunt dovezi în plus ale unității istorice a aceluiași neam, popor despărțit...”⁵²

Să nu uităm, deci, cuvintele lui Alexandru Ioan Cuza – ultimul domn al Principatului Moldovei (1859) și primul domnitor al Principatelor Unite (1859 – 1862) și al României (1862 – 1866) – rostite cu emoție profundă, la

1 septembrie 1863: „Steagul... este familia, ogorul fiecăruia, casa în care s-au născut părinții și unde se vor naște copiii voștri. Steagul este încă simbolul devotamentului, credinței, ordinei și al disciplinei ce reprezintă oastea! Steagul e tot de odată, trecutul, prezentul și viitorul Țării; întreaga istorie a României!...”⁵³

Astfel, prezentând sumar istoria Simbolurilor Republicii Moldovei, mai ales cea a steagurilor noastre, putem conchide că studierea și cunoașterea istoriei simbolurilor național-statale, a drapelului și stemei, rămâne actuală și necesară în continuu, deoarece trecutul oricărui popor, glorioasele fapte ale înaintașilor cuprind și acele simboluri, însemne sau culori heraldice ce au fost zugrăvite pe steagurile și blazoanele lor.

Cu atât mai mult când astăzi în Republica Moldova, pe de o parte, se aud din ce în ce mai tare voci ale unor profani în istorie și heraldică care cer revizuirea Simbolurilor naționale, prin atâtea sacrificii readuse în viața noastră. Acești pseudo-patrioți ai Moldovei ar trebui mai bine să însușească în calitate de primă (“ad hoc”) axiomă etnoistorică, că deși „nu toți românii sunt moldoveni, dar cu certitudine orice moldovean este român!”

Pe de altă parte, are loc profanarea *Stemei* și *Drapelului național*, uneori dintr-o elementară lipsă de cunoștințe în domeniul heraldicii și vexilologiei, când se utilizează neadecvat sau se subestimează rolul lor în viața social-politică, culturală și, mai ales, în instruirea patriotică a generației tinere. Mai mult decât atât, forurile locale și cele centrale nu elaborează suficient de activ, împreună cu specialiștii în heraldică, steme și drapele noi (mai bine zis revenirea, unde e posibil, la cele vechi, tradiționale) atât ale instituțiilor și organizațiilor, cât și ale orașelor, satelor și raioanelor din republica noastră.

Iată de ce, în această ordine de idei, *știința și arta heraldică* (incluzând și disciplina specială – *vexilologia*) se prezintă ca o știință istorică mereu actuală, având și funcții practice, aplicative cu un impact deosebit pentru activitatea cotidiană a statului și a cetățenilor, mai ales în sfera educației civice și patriotico-militare. Fapt ce nu poate fi realizat fără o mai bună cunoaștere și propagare a simbolurilor oficiale ale Țării care, pe bună dreptate, trebuie să facă parte din tezaurul și sufletul neamului nostru.

⁵¹ Aprobate în ședința Comisiei Naționale de Heraldică a Republicii Moldova din 21 iulie 2009.

⁵² *Curierul Atenei*, 2002, nr.11, p.7.

⁵³ *Monitorul. Jurnal oficial al Principatelor-Unite-Române*. Luni, 2 Septembrie, 1863. No. 171.

DRAPELUL DEMNITĂȚII NOASTRE

Atribut și simbol al Republicii Moldova, Tricolorul a ajuns la cea de-a 20-a aniversare. Cu acest prilej, AȘM a găzduit două evenimente. Primul – Masa rotundă din 23 aprilie la care au participat istorici, oameni politici și artiști plastici: Silviu Andrieș-Tabac, Pavel Parasca, Ion Negrei, Ion Țurcanu, Constantin Drahenberg, Nicolae Dabija, Aurel Marinciuc, Alexei Colâbneac, Gheorghe Vrabie ș.a. –, a fost organizată prin contribuția Comisiei Naționale de Heraldică și Societății de Genealogie, Heraldică și Arhivistică „Paul Gore”.

Cel de-al doilea eveniment, din 27 aprilie – Conferința Științifică **„Drapelul de Stat al Republicii Moldova – 20 de ani”** – s-a produs sub egida Institutului de Istorie, Stat și Drept al AȘM, Asociației Istoricilor din Republica Moldova și Asociației obștești „Parlamentul-90”.

Președintele Academiei de Științe a Moldovei, acad. Gheorghe Duca a menționat, în deschiderea acestei conferinței, că Tricolorul reprezintă expresia ființei noastre naționale, un simbol sacru spre care se îndreaptă aspirațiile poporului nostru care este un popor cu mare credință și cu mari speranțe. Președintele AȘM a subliniat că, „sărbătorind Tricolorul – simbol al statalității, devenim mai încrezuți în noi înșine”, exprimând recunoștință deputaților din primul Parlament, intelectualității pentru curajul și consecvența de acum 20 de ani.

Viceprim-ministrul Ion Negrei a remarcat că desemnarea Tricolorului a fost un eveniment istoric deosebit, prin care s-a recunoscut Drapelul de Stat în calitate de simbol al identității naționale, alături de alte simboluri ale Republicii Moldova, precum stema, imnul. „Este pentru prima oară când în Republica Moldova, la nivel oficial, se onorează Drapelul de Stat ca Sărbătoare Națională. Tricolorul, în paralel cu celelalte însemne, este un simbol al identității noastre naționale, pe care trebuie să-l promovăm și să-l afirmăm. Doar așa vom fi prezenți în familia popoarelor europene cu demnitate”, a subliniat viceprim-ministrul.

Menționând dubla semnificație a Zilei de 27 aprilie – două decenii de la adoptarea Tricolorului și declararea Zilei drept Sărbătoare Națională – dr. Vlad Mischevca, care a fost și pe post de moderator al evenimentului, a subliniat în comunicarea sa că scopul conferinței nu este doar de popularizare, dar și de cercetare și „reabilitare” a simbolului propriu-zis, motiv pentru care se impune o evocare cronologică a tradiției Tricolorului național. Mai mult, „20 de ani constituie o perioadă suficientă pentru a privi evenimentele deja de pe poziția cercetătorului echidistant, cu o analiză și o abordare a subiectului cu accent pe realizările și problemele simbolisticii naționale”, a specificat istoricul.

Dr.hab., prof. Alexandru Moșanu, al doilea președinte al Parlamentului de legislatură a XII-a a vorbit despre Drapelul de Stat al Republicii Moldova ca simbol al unității românești. Domnia sa a menționat că anume mișcarea de renaștere națională din anii 1988-1989 i-a mobilizat pe istorici, dar și pe oamenii politici, care au dorit să afle adevărul despre istorie, „să facă față situației și să adere la valorile democratice”.

Atitudinea față de Drapelul național ca mărturie a adeziunii la valorile fundamentale ale societății a fost relevată în comunicarea dr. Ion Țurcanu.

Bătălia pentru Tricolorul național, declanșată de către intelectualitatea moldavă la sfârșitul anilor ‘80 ai secolului trecut, s-a soldat cu un succes răsunător la 27 aprilie 1990 – moment de mândrie, dar și de înaltă considerație pentru acei istorici, politicieni care au demonstrat curaj și voință în acea perioadă deloc ușoară, argumentând și optând pentru tradiția seculară a poporului nostru.

**Eugenia Tofan,
Centrul Media al AȘM**